

POROČILO IZ JAVNE DEBATE (intersektorialno sodelovanje med gospodarstvom, znanostjo in kulturo) JASNE MISLI II : Prihodnost slovenskega sodobnega plesa

30. maj 2012, 13.00 - 15.00
Kino Šiška, Ljubljana
v okviru Cofestivala

Prisotni:

- 1. Sanja Neškovič Peršin, SNG Opera in balet**
- 2. Mojca Jan Zoran, MIZKŠ**
- 3. Nina Božič, Dream Planet**
- 4. Dejan Srhoj, Plesni Teater Ljubljana, Cofestival - Ukrep**
- 5. Miha Pribošič**
- 6. Rok Vevar, KD Integrali**
- 7. Gregor Ilaš**
- 8. Zala Dobovšek, Delo**
- 9. Dunja Zupančič, Delak**
- 10. Sinja Ožbolt, Plesni Teater Ljubljana, Cofestival - Ukrep**
- 11. Nina Meško, JSKD Ljubljana**
- 12. Anja Bajda, Pei**
- 13. Mateja Rebolj, samostojna ustvarjalka na področju kulture**
- 14. Herman Kasidian, Umetniško društvo Fičo Balet, Cofestival - Pleskavica**
- 15. Dragana Alfirevič, Plesni Teater Ljubljana, Cofestival - Ukrep**
- 16. Mitja Bravhar, Kino Šiška**

V okviru Cofestivala, so 30. maja 2012 med 13.00 - 15.00, potekale Jasne misli II. - Prihodnost slovenskega sodobnega plesa (Clear Thoughts II - The Future of the Slovenian Contemporary Dance).

Dogodek je Mreža sodobnega plesa organizirala z namenom, da se v formatu 7 minut, misleci in akterji s področja znanosti, umetnosti in gospodarstva opredelijo in predstavijo svoje videnje prihodnosti slovenskega sodobnega plesa.

Na dogodku so spregovorili naslednji govorniki :

Simon Kardum, Dragan Živadinov, Janez Janša, Barbara Novak, Tanja Lesničar Pučko, Vid Vodušek, Violeta Bulc, Davor Buinjac, Miha Pribošič in Andrej Blatnik.

1. Simon Kardum /direktor director

Direktor Kina Šiška; strateg; aktiven na področju kulturne politike, delal kot dramaturg (Helios, Abaddon), kot umetniški vodja festivala Exodos in nekoč zaposlen na Ministrstvu za kulturo. Do Janševega prvega mandata je bil vodilni akter na področju kulturne politike v Sloveniji.

“Morda nisem najbolj prava oseba za futurologijo, ne sledim več tako intenzivno sodobnemu plesu. Včasih sem bil goreč sledilec te čudne estetike. Ali obstaja prihodnost sodobnega plesa? Žal, živimo v čudnih časih in čudaškem prostoru, ne vidim prihodnosti, vidim relativno spodobno zdajšnjost. Vsi nekako delujemo, govorimo o pretekliku. Črnogledo? Moramo pač preživeti. Nad nami bdi, tudi nad sodobnim plesom in nad vsemi, ki se ukvarjamo s kreativno, giljotina. Kar se tiče kulturne politike, v tem polju sem osem let deloval, so usmeritve naslednje in je potrebno postati zaskrbljen: zdajšnja vlada se je odločila, da bo iz terminologije izgnala, izbrisala humanizem in abstraktno mišljenje. Pri sodobnem plesu -pri nas gre za konceptualizem in gre za anti figuralično estetiko- veste na kaj merim. Zadeve so šle tako daleč, da super minister vidi zadeve na način, da če o nečem ne ve nič, potem to ne obstaja. Ignoranca in aroganca, ki bo na koncu zrušila (samo)destruktivno početje. To početje, ta drža, nam nalaga določen angažma, ki je lahko tudi duhovit, ne pa angažiran na prvo žogo. Žal se tudi to dogaja v tej deželi. Vlada, ki pošilja okrožnice, kar je izum velikih totalitarizmov 20.stoletja, o tem kako smrtno nevarne človeku, so agresivne sive vrane, to je tedenska novica, pod tako vlado, verjetno ne bomo mogli preživeti.”

2. Tanja Lesničar Pučko / publicistka

novinarka, publicistka, prevajalka, ki spremlja področje sodobne uprizoritvene umetnosti kot tudi druga kulturna in socialna področja. Ena izmed najbolj prepoznavnih kolumnistk časopisa Dnevnik.

“Sodobni ples od Pina in Pine Mlakarja dalje, povzroča težave s percepcijo. Če ne bi ustvarjala tudi v tujini, bi njuno delo prav gotovo zamrlo. Težave so se nadaljevale tudi s Ksenijo Hribar, ki je sicer pridobila prvi prostor – PTL. Plesu je omogočila več, kot samo fizičen prostor v Sloveniji. Spodbudila je mlade plesalce in gledalce. Z njo je sodobni ples vzniknil, pridobil na relevantnosti. Stalnice slovenskega sodobnega plesa so povezane z bojem za infrastrukturo, institucionalizacijo, bije nenehen boj za priznanje. Danes lahko rečemo, da je infrastruktura sedaj v redu. Imamo Staro elektrarno, Španske borce.....Današnja perspektiva: sodobni plesalec je najboljši model tega, kar vlada zahteva. Je fleksibilen par excellence, je vse, kar si vlada od delavcev želi: dela v različnih ekipah, prostorih, lahko dela kjerkoli, idealen je, ker ni utesnjen v eno šablono, jezikovne okvire, menjava šefe, je upogljivo orodje za različno uporabo. Preseneča me, da ni naletel na aplavz vlade, saj še tekstilna delavka ni tako prilagodljiva in Ideal je utelešen. Oblast pozivam, da prepozna nomadstvo in vse ostale kvalitete plesalcev. Pripravljen je delati zastonj, za čast in slavo domovine, projekta, koreografa, scenografa...vseh tistih, ki še dobijo honorar za svoje delo. Plesalec je idealna forma bodoče družbe. Povzemem ministra, ki je dejal, da je treba kulturo, umetnost prepoznati kot sodobno kategorijo, ki se odpira v prihodnost. Plesalec ni muzej, ne poseduje muzejskih eksponatov, nima nič, se ne more obesiti na daljšo tradicijo, starejšo od sto let. Ne more se zgovarjati na 19.stoletje, antiko, nima ničesar, kar bi ga oviralo, da bi bil prekarni delavec. Minister ponuja rešitve: varčevalni ukrepi niso kulturna politika, ampak je management. Ne gre za vizijo, strategijo, samo vzeli so denar. Plesalec je

idealni prekarni delavec. Edini problem je, da hoče jesti. Videla sem močnejše plesalce, zelo dobri so bili, malo jih je, a to, da ne jejo, jim podaljšuje fleksibilnost.”

3. Miha Pribošič

zaposlen v časopisni hiši Delo, član Fičo Baleta in državni prvak v potapljanju in plezalec

“Tudi jaz se ne počutim poklicanega, da bi govoril o sodobnem plesu, prav tako ne o kulturni politiki. Samo dodal bi, da bi bila pravilna taktika, da bi vlada čim več sredstev namenila umetnosti. Sem naivec, v ples sem prišel pri 37letih, pri 39 sem izstopil, saj želim ostati naivec. Name so se začela lepiti pravila, okvirji, tako sem ugotovil, da mi ta pravila jemljejo mojo pristnost. Sicer ne bom govoril o plesu, gre bolj za gibanje. Pričakovanja: sem postal del scene, se mi je zdelo, da sem lahko še vedno dober, uspešen....prej nisem nikoli plesal, bil sem ob strani. Čutil sem potrebo, da bi se gibal. Kreacija s pomočjo plesa je boljša formulacija.

Pojavilo se je pričakovanje, zaznal sem širino prostora. Drugi so se dlje s tem ukvarjali, imajo orodja, pojavila se je frustracija, zato sem sedaj na distanci. Prihodnost? Sem v zagati, je vznemirljiva zato, ker je ne poznam. Ustrašil sem se, da bo naivnost izgnana iz plesa, ko postaja ustaljena, je samo še ena smer več. Strah me je bilo pravil, ki bi me asimilirala. Je pa prav to ustvarjalnost, prav je, da hočem ubežati normi, formi, brez tega ni kreacije. Beg, strah je srž kreacije, ni napetosti. Brez represivne države ni ustvarjanja, citiram, osvobojeni um, iščoč um, prihodnost je zmuzljiva, na potres bomo pozorni non stop, zgodil pa se bo, ko ga bomo čakali na kavi. Prihodnost je izmuzljiva. Preboji so naključni, preboja ne more delati en sam plesalec. Preboj prestraši.

Pričakovanje, pravo ustvarjanje sta smrtno nevarna. Vrata so odprta, zaprta, vemo, da so vrata tam, kjer nihče ni videl, nekdo jih bo odprl. Nekdo bo previdno pogledal kaj je zadaj.”

4. Davor Buinjac / Mestna občina Ljubljana

zaposlen v Mestni občini Ljubljana, nekoč kot svetovalec na področju uprizoritvene umetnosti, sedaj kot svetovalec za normativna vprašanja.

“Danes bom prebral službena stališča oddelka iz strategije za razvoj kulture do 2015. Področje uprizoritvene umetnosti je razdeljena prvič na gledališče in ples. Za področje plesa so zapisani 3 cilji:

- dvigniti raven produkcije,*
- večje število mednarodnih projektov*
- in pospešiti postprodukcijo.*

Mesto Ljubljana je od samega začetka podpiralo sodobni ples, rezultat je Center kulture Španski borci.

Center deluje dobro, večja je mednarodna promocija, več je projektov, gledalcev. Cilj v strategiji je tudi več plesnih projektov za mladostnike in otroke, boljša poundba, vzpodbuditi zanimanje otrok, mladostnikov, druge publike. Zadnji cilj strategije je več dogajanja na javnih površinah. MOL sofinacira 8 programskih izvajcev v višini 480.000,00 eur, gre za 3 letne pogodbe producentov: Emanat, PTL, Dum, En-knap/Španski borci, Vitkar, Flota, Fičo balet, Bunker – višina cca 100.000, 00 eur na producenta. Na projektnem razpisu je Ljubljana lani

podprla 6 plesnih projektov, 47.000, 00 evrov je skupna vsota. Nevarnost je, da bo vse manj denarja za projekte. Letna podpora MOLa 530.000,00 evrov skupaj.

Oba javna mestna zavoda Španski borci in Kino Šiška delata zelo uspešno.

Do 2011 Mol strategija predvideva center za sodobni ples na Metelkovi, ki še ni uresničen, mesto še ni odkupilo zemljišč. Izboljšanje studiev, delovnih pogojev – delno pokrivajo Španski borci. “

Osebni pogled: moti ga to, da se vidi rešitev vseh težav v inštitucionalizaciji. Dobesedno in pravno pomeni, da zgradiš inštitucijo. Se ne strinja, ne gre za pravno formalno obliko. Težava je v tem, da ni infrastrukture. Ni treba, da je javni zavod. Meni, da so Španski borci zelo dober primer tovrstnega delovanja. Normativno ni urejno področje sodobnega plesa. Kar je posledica ZUJIKa, da se umetniško področje ne normira.

5. Vid Vodušek / psiholog

zaposlen v Psihiatrični kliniki Ljubljana in piše doktorat na področju fenomenološke psihologije

“Osnova plesa naj bi ali je gib, telo. Zanima me telo kot izkušnja. Telo je, preden je sploh človek, podaja nek svet, je že v nekem svetu. Za človeka velja, da vedno znova prihaja do svojega telesa. Kar me družijo z mojimi predhodniki so besede boj, strah, preboj. Na telesu je nekaj strašnega, vedno gre za presenečenje. Poglejte otroka, dojenčka. Kako opazuje, ga preseneča, joka.....Ne prenese lastnega telesa. Človek prihaja do svojega telesa, je v odnosu do drugega. Če pride do svojega telesa, kar ni samoumevno, se večkrat ne zgodi: pomeni, da ga znamo obvladovati. Mu pripisujemo pomene, ga znamo nadzorovati, vendar to ni telo, ki ga sodobni ples lahko ponudi.

Telo, ki ga sodobni ples lahko ponudi: fenomenologija čustev, najprej govorimo o telesu, telo nas preseneča, čustva se direktno prevajajo v akcijo, ko dobimo telo, dobimo čustva, akcijska tendenca – različna čustva različne akcijske tendence. Čustva odčitavamo....človek se vrača k telesu, ugotavlja kaj vse je lahko prenesel, preden je imel telo. Včasih gre samo za gib,ostati samo pri gibu, telesu, mogoče je to nemogoč projekt.”

6. Janez Janša / direktor

Direktor Maske, ukvarjal se je tudi z uredništvom, umetnik in performer. V Sloveniji je prvi uvedel ključne konceptualne pojme na področju sodobnega plesa; eno izmed ključnih del je 1996: / ON-GOING PROCESS OF TRANSFORMATION; written in the name *Presence, representation, theatricality*

“Bom začel z družbeno pozicijo sodobnega plesa, se navezal na Tanjo, na plesalca kot idealni model neoliberalističnih pogojev dela. Po eni strani se v umetnost vedno projecira močan simbolni kapital, tudi politiki govorijo o tem, da odpira poglede, je inovativna, ustvarjalna. Ne davno je danski minister za kulturo vabil umetnike k oblikovanju kulturne politike, češ, da jih družba potrebuje. Zaradi idej, praktičnih in abstraktnih, zaradi načina življenja... Kaj umetnik dobi nazaj v družbenem smislu, ko se ideje kapitalizirajo? Drastičen primer: umetniki naselijo zapuščena območja mest, razvijejo subkulturo, čez nekaj časa naraste vrednost teh področji, posledica je potem ta, da morajo oditi, ker je cena nepremičnin zelo narasla. Hvala lepa prvič. Drugič: urabni sociolog Richard Florida, ideolog

neoliberalizma, je razvil teorijo ustvarjalnega razreda in je proučeval ekonomske, družbene potenciale....in razvil različne indekse. Eden od indeksov razvoja mest je boemični indeks, vsebuje število ustvarjalcev, umetnikov. Zračunal je, da je v ZDA 38%ustvarjalnih poklicev, kaj ti dobijo nazaj – je vprašanje. Mi smo dobili veliko spremembo, direktorata za umetnost ni več, dobili smo direktorat za ustvarjalnost, kar pomeni, da je umetnost izginila. Družbena pozicija umetnika s simbolnim kapitalom pomeni samo to, da se ga da dobro vnovčiti, nič pa ne dobi nazaj. Umetniki se pa pač preselijo do neke druge devastirane nepremičnine. Ples: družbena pozicija je šibka, ker gre za umetniško obliko, ki so jo izumile ženske in jo večinoma prakticirajo ženske. Trenutno sem gostujoči profesor na tuji univerzi, študentk je 20 in en sam je študent. Sodobni ples je simptom demokratičnosti, odprtosti, je indikator koliko je družba toleranta, patriarhalna etc. Ukinitev urada za enake možnosti – prva ukinitve vlade je bilo jasno sporočilo sodobnemu plesu. Kar razlikuje avtokratsko politična kulturo in bolj demokratsko je sledeče: avtokratska politična kultura vedno začne iz ničle, vse se začne z njimi, začenja se nov, pogumni svet. Razlika je v tem, da se bolj demokratična družba vedno znova pusti presentiti s potenciali, ki so v družbi, jih ne definira, v družbi je treba vedno znova treba pustiti nekaj nedefiniranega. Tu nekaj lahko vznikne....ta potencial je možna točka razlike med ekonomijo in umetnostjo. Za umetnost ni pomembno, da se potencial realizira, za ekonomijo pa je to nujno.

Prihodnost plesa: borba za nejasne nedefinirane prostore, jasno ločiti ekonomske kriterije in smiselnost vrednosti na področju umetnosti.

Komentar na institucionalizacijo (Davor Buinjac): pomeni, da obstaja čvrst temelj za neko področje, ni samo hiša, je šola, šolanje. Nimamo problemsko in analitično napisane zgodovine plesa, če ni zgodovine, ni prihodnosti, ni stabilnega financiranja (lahko ga vlada financira ali pa tudi ne). Ni stabilnih pogojev dela, ni stabilnega načina financiranja (službe, honorarji). Nimamo teorije, nimam gledaliških in plesnih študij, nimamo vrhunskega strokovnega jezika, nimamo razvitega sistema gostovanj znotraj države.....plesalci nimajo možnost kontinuirnega dela (zastonj izobraževanje, trening). Paradoks je, da morajo plačevati izobraževanje za to, kar delajo. Zakaj ni bilo več javnih odzivov in polemik na ukinitve Centra za sodobno plesne umetnosti? Odgovor je zelo preprost, ker je to ženska umetnost, so ti glasovi odrinjeni. CSPU je zame kulturocid. Na Dunaju, recimo, ni bilo sodobnega plesa preden so odprli Tanzquartier. Sedaj imajo sceno, ljudje se tja selijo in plešejo za Avstrijo. Tako bi lahko pri nas ustanovili in šolo in center, ki bi deloval regionalno. V Italiji tega nimajo, vse področje nekdanje Jugoslavije prav tako ne. Narobe je, da se nacionalno veže vse, tudi center. Če se greš nacionalista se pripravi na beg možganov.”

7. Violeta Bulc / gospodarstvenica in inovatorka

Ustanoviteljica podjetja Vibacom in inovatorka, ki deluje na področju trajnostnega razvoja in inovativnih presežkov. Njeno polje delovanja se premika iz podjetništva na socialno podjetništvo. Ukvirja se z uvajanjem novih rešitev v stalno rastočih organizacijah.

“Zame je sodobni ples rob. To je najbolj zanimivo za spajanje, združevanje roba med gospodarstvom, družbo, ekonomijo in plesom. Inovativnost - jezik je začetek vsega. Sodobni ples je poligon, priložnost, odpira meje človeka, izziva meje sposobnosti. Globalizacija je priložnost, je prinesla negativno in čudovito izkušnjo, nas napeljuje k temu, da se ne gre zapirati. Drugačno in dinamično nas straši. Če se jezimo na državo smo znotraj strukture.

Ponudimo višjo skupno točko. Nima smisla kritizirati države, temveč gre za sožitje, povezovanje nepovezanih svetov...Ljudje so kapital. Nimamo več absolutne kontrole, različni centri moči so se vzpostavili, ljudi je postalo strah (genetski strah: starši rojeni po vojni), sodobni ples uteleša te družbene spremembe, vabi, da demistificiramo strah pred dinamičnimi strukturami (podredili smo se strukturi, ker nas je bilo strah). Posameznik, če je povezan, lahko naredi spremembo, potrošnik lahko naredi spremembo. Finaciranje nevladnega sektorja ne sme potekati preko države, ampak iz davkoplačevalskega denarja (interes ljudi) direktno, da oblikujemo ministrstvo za ljudi, pojdimo ven iz strukturnih form. “

8. Andrej Blatnik / pisatelj

Slovenski pisatelj, ki se giblje med poljem fikcije, sociologije kulture in komunikacije. Bil je tudi urednik in zdaj je akademski profesor na Akademiji za umetnost. Bil je tudi Fullbrightov štipendist.

“Vesel sem povabila na tale tesni, a prijetni kavč, ker mi omogoča preobrniti izkušnjo – običajno pridem na kaka srečanja pisateljev v nastajanju, vsi so navdušeni, knjige ni problem objaviti, vse je odprto, in tako dalje, in potem jih jaz s poznavanjem podatkov spuščam na zemljo: teh knjig nihče ne bo kupoval, nihče ocenjeval, morda tudi bral ne ... in polnim prostor z malodušjem – pa tako obetavno je bilo še vse videti, dokler ni prišel tale ... No, podatkov o sodobnem plesu ne poznam, nanj gledam dobesedno od zunaj, kar mi daje možnost, da nastopim drugače kot ponavadi in morda prinesem kaj upanja v prostor, tu je plesalcev veliko, a zdi se, kot da drug drugemu sporočate, da je težko in da bo še težje.

Res knjige v Sloveniji ni več težko objaviti, število novih slovenskih romanov je naraslo s 17 v letu 1991 že do okrog 120 v zadnjih letih, in če nikjer drugje, glede na svetovna merila, Slovenija ne kotira posebej visoko, je vsaj po številu izdanih knjižnih naslovov na prebivalca na drugem mestu na svetu, takoj za Islandijo – še zlasti po številu naslovov leposlovja. Včasih je obstajala selekcija pred objavo, zdaj po objavi, bi lahko rekli, saj zelo malo teh knjig sploh učinkuje kaj več kot neznatno – med drugim tudi zato, ker je teh knjig tako veliko, da je vsako posamezno še zapriseženim spremljevalcem literarnega polja težko opaziti, vsekakor težje kot leta 1991 – in kako naj se potem znajde naključni bralec?

Prej je Janez Janša govoril o tem, kako težko je kulturni simbolni kapital zamenjati za ekonomskega, kar ne velja le za plesno sceno. Očitno je v kulturi najti eno zadnjih točk demokratične dostopnosti: če je ekonomski kapital sleherniku vse manj dostopen, pa mu je simbolni (vsaj v simboličnem obsegu, tistem izdal sem knjigo! naredil sem predstavo!) vse bolj.

Ob teh novih pogojih bi nadaljeval tam, kjer je končal Miha Pribošič, in se odločil, da zdaj pa tudi jaz naredim plesno predstavo: če je on govoril o začetku plesa s 37 leti, je morda moj kapital neizkušnje še večji, saj jih imam 49, in preden začnem, bo minilo morda še kako leto, ogrevanje je baje važno. In če ste se vi, ki ste me videli, kako sem se prej komaj skobacal s kolesa, zdaj začeli smejeti, premislite še enkrat, prosim. Vloga večšine v umetnosti je manjša, kot bi želeli mi, ki kako večšino obvladamo - plešejo neveščiči, stari, telesno hendikepirane sem videl na odru v več slovenskih in tujih predstavah in nisem jih čutil kot Drugega, ki s svojo negibnostjo poudarja gibnost morda šolanah, zanesljivo pa treniranih plesalcev, ampak kot integralni del celostnega umetniškega doživljanja. Bili so noter.

Dodatno me k upanju pri vstopu na plesno prizorišče motivira to, da je prepustnost umetnostne discipline premo sorazmerna z odsotnostjo formalnega izobraževanja, ki ga za celo vrsto umetnostnih poklicov v Sloveniji sploh ni, in v tiste je lahko priti. Zato lahko naturščiki pišejo knjige ali plešejo na odru - v Filharmonijo bi težko prišli brez diplome ustrezne akademije, in tudi v Kliničnem centru bi vas čudno gledali, če bi se šli prijaviti za kirurga, češ da pač radi malo režete živa bitja. Obstajajo formalne kvalifikacije, ki omejujejo dostop na določena večšinska polja – zdi se mi, da jih pri plesu in književnosti ni, to nas družijo.

Pravzaprav je umetnostno polje na preizkušnji, ki je v pehanju za javnimi sredstvi še nismo prav osvestili. Vprašanje je, če bo umetnost sploh še lahko poklic, ne le poklicanost, in morda bo morala spet postati samo poslanstvo, brez misli na posel. Brezplačnost kulture, v kateri je tisti, ki ustvarja simbolni kapital, bolj ali manj le s simbolnim kapitalom tudi plačan, pa ni samo rezultat kake subjektivne vladne frustracije ali zarote - iz takega izhodišča na kulturo in njeno kroženje gledajo priznane teoretske knjige (npr. Chris Anderson, Dolgi rep), za našo osebno rabo pa tako razumevanje udomačuje brezplačna uporaba spleta z vsemi kulturnimi dolvlekami vred in povečana brezplačna dostopnost kulturnih dobrin, ki jo za slovensko kulturno polje utelešajo splošne knjižnice, v katerih dobite vse slovenske knjige, ki so na trgu, tudi nekatere, ki jih na trgu sploh ni, ker so zanj preslabe. (In tudi zato, ne le zaradi njegove visoke cene, se povprečnega novega slovenskega romana zasebnikom proda nekaj deset izvodov, v javnih knjižnicah pa se ga sposodi letno kakih šeststokrat – tako da če se vam je zdelo, da je nekaj deset obiskovalcev plesne predstave malo, premislite znova.)

Nasprotno od mnenja pravičniških spletnih komentatorjev, da vse v našem življenju pravično ureja trg, pa naj ureja še kulturo, trg v resnici ureja vse manj, v marsikaj bolj vnaša zmedo, kar nekateri borzni investitorji že vedo – in nekateri apeli, ki jih slišimo, naj se izognemo posredovanju državnega aparata in naj ljudje neposredno odločajo, kaj bodo financirali kot kulturo, bi morali spraviti v grozo vsakogar, ki je kdaj pogledal lestvico najbolj izposojanih knjig v slovenskih splošnih knjižnicah. Ta je namreč še precej bolj potrošniško orientirana kot lestvica najbolj prodajanih knjig v slovenskih knjigarnah. Tisto, kar se použiva zastonj, je še večji pofl od pofla, za katerega se plača – med obojim pa je malo tistega, kar ustreza duhoviti definiciji kulture po, če se ne motim, Jožetu Vogrincu: kultura je tisto, kar se financira kot kultura.

Ampak zaplešimo nazaj. Torej: ko bom naredil plesno predstavo, bom skušal biti prijazen do uporabnika vsaj toliko, da bom vedel, da mu je treba povedati zgodbo. Ni si je treba izmisliti, to zna biti za nevajenega preveč zapleteno; precej starih zgodb čaka, da jih povemo na novo. (Kako da že dolgo ni bila povedana kaka nova različica največkrat predelane slovenske 'velike' zgodbe, Krsta pri Savici? Je njena uprizoritev iz leta 1986 res vrgla tako dolgo senco na naslednje interpretacije? In kako da si pet koreografov, ki z istimi plesalci v Španskih borbah naredi pet predstav, povezanih v omnibus, ne zastavi kot izziv pet opisov iste zgodbe iz petih osebnih zornih kotov? Tokrat ni treba, da bi bila zgodba nacionalna, saj je tudi zasedba transnacionalna – tudi take zgodbe obstajajo in potrebujejo različne načine upovedovanja.)

Ob tej prijaznosti pa se gledalcu ne bi prav nič prilizoval in tekmoval v iskanju najnižjega skupnega imenovalca, da bi bil všečen, kakor se glasi priljubljeni recept zadnjih časov. Če ste gledali Ali lahko o tem govorimo? skupine DV8, ste videli, da so bili do nas recepcijsko neusmiljeni, bil je silen napor gledati in poslušati in spremljati vse hkrati, ampak tudi zato nas je predstava udarila, prestavila, pretresla delovala je kot udarec s kladivom po glavi, o

katerem govori Kafka, da edini lahko predrami zaledenelo človeško dušo. Take neusmiljenosti pa ne bi priporočil nam kot ustvarjalcem, če seveda nočemo končati kot Vaclav Nižinski: njegov zadnji ples je bil bojda osupljiv pogovor z Bogom, a ne vem, če si želimo z Bogom pogovarjati iz kleti zaprtega bolnišničnega oddelka. Zato je bil zame eden presunljivejših kulturnih dogodkov zadnjih let nastop Edwarda Cluga leta 2010 v Križankah, ko je med hudim nalivom stopil pred publiko in rekel, da bo predstava pač odpadla, svojih plesalcev v tako vreme ne more poslati. Res, v času gladiatorstva, ko po kolajne tečemo z zlomljenimi kostmi in smo pripravljani za to, da nam poplačajo dolgove, nastavljeni bombe, dobrodošel opomin, da, naj nam bo to všeč ali ne, umetnost danes ni več vzvišeno poslanstvo, ki zavezuje k fanatizmu. Ko je konec zavez in fanatizma, pa se začne svoboda - in to je za današnje dni dobra novica.”

9. Barbara Novak / delujoča na področju alternativne medicine

“Jaz ne bom tako resna. Mogoče bom probala malo sprostiti vse skupaj. Vse kar sem slišala, sem vesela, ker je to vse tisto kar sem že sama hotela povedati. Vzela sem dva dogodka, prvi nastop Mete Vidmar na slovenskih tleh in današnji dogodek. Že takrat je čutiti nek boj, kreativnost je bila še zelo omejena in sistemska, je pa prinašala mehko, čustvovanje skozi gib. Pokazalo se je tudi, da današnji trenutek prikazuje prihodnost. Ta trenutek je treba vlagati v izobraževanje, zbirati informacije o zgodovini. Veliko komunikacije, zbiranja podatkov. Sonce v dvojčkih. Komunikacija je zelo močno izpostavljena. Treba je narediti tako da bo nam in tudi sistemu dobro. Treba se je vprašati kaj sploh je ustvarjalni tok. Potrebujemo strukturo in mehki del, ki naj dela strukturo živo. Vse imate tukaj, vse ste povedali. Ni strahu za prihodnost, vsak lahko nekaj prispeva v to skupnost. Stanje tega trenutka: potrebujete vizijo, ki nadomešča strukture. Skupen prostor. Sem zagovornik tega, da se v katerikoli starosti e lahko začneš ukvarjati s sodobnim plesom, če delaš iz sebe in če lahko to manifestiraš.

Veliko čustvene energije je prisotne in tudi ena žalost. V fizičnih telesih je veliko strahu. Ko vstopamo v nekaj kar nam ni blizu. In to je strah pred uspehom in neuspehom. In to je fizična blokada v telesu. Plesalce vedno zelo sooča s tem. Stanje - skrb skozi komunikacijo. Strah se poraja v komunikacijski shemi - to je zadržana energija, ki je nesprejeta in ni pripeljana ven v širšo javnost. Iz tega nastaja globoka žalost. Spodaj pa velika čustvena napolnjenost. Življenje in ustvarjalnost vedno najdeta pot do obilja. Sistem pa se zacikla sam vase. Prisotnost duha in nove inspiracije - veliko ognja - delajte po svojih vrednotah. Vsak svoj kapital prispeva h kolektivnemu bogastvu. “

10. Dragan Živadinov / umetnik

Najprej deloval pod kolektivom Neoue Slowenische Kunst in Theatre of Sister scripion Nasice. Deluje tudi na področju postgravitacijske umetnosti (skupaj z Dunjo Zupančič in Mihom Turšičem) in prepleta umetnost z znanostjo

“Sedem minut. Sicer obožujem minutno obliko premisleka o monumentalnih temah. In ples je monumentalna tema. In sodobni ples je impresivna monumentalna tema. Naj vas takoj na začetku spomnim, da je etimologija slovanske besede ples pravzaprav ni bila nikoli razjasnjena. To kar zagotovo vemo, pa je, da je prva emancipirana beseda, ki je stopila od nature h kulturi, oziroma je instiktivnega gibanja k emancipiranemu, strukturiranemu in

ozaveščenemu gibanju, pravzaprav balet. Baletu, kratki ples iz besede ballare/ plesati. Govorim o prvih dveh in stoletjih gibanja, govorim o protokolarnem, opernem, državnem gibu Evrope. 300 let od Galileja je pravzaprav emancipacija umetniškega giba od naravnega giba. Emancipacija gibanja spola in spolne identitete v scenskem v prostoru. Predvsem je bila to emancipacija od države in emancipacija od strukture moči in dominacije nad spolom. Od Poloneze, kjer plešejo plesalci s pomočjo ceremonial mojstra francoske pokrajine, pa do romantičnega oponašanja živali na odru, kjer je virtuoznost mimezisa in naivnost pripovedi seveda v funkciji reda in discipliniranja kolektivnega telesa. Država je skoraj akrobatska struktura. Najprej se na odru disciplinirajo ženske. Plešejo lahko, govoriti ne smejo. Moški so že disciplinirani z uniformnim plesom parad izven scenskega prostora izven scenske umetnosti odra, namenjenega scenski umetnosti. Šele v 19. stoletju nastopi emancipacija moškega telesa na odru, po 200 letni zgodovini, nastopi 20. stoletje in z njim poveznici nizanje dogodkov, ki jih imenujemo modern dance - moderni ples. Ključni prestop se zgodi z revoluzionarnim premikom umetniškega plesa i z Evrope v ZDA. Modernost in modern world osvobodita ples od ideologije. Umetnik, umetnica, individuallec se postavi nasproti, oz. proti šoli, proti dominantni šoli. In na začetku 20. stoletja je bila to šola baleta. Individuallec proti kolektivnemu telesu. Napor, disciplina in red izgubljata smisel v anarhičnem, anti 20. stoletju. Totalitarni režimi še naprej podpirajo šolo baleta in izdatno financirajo baletne strukture. Zato v tem primeru ne bom govoril o Rusiji, oziroma o Sovjetski zvezi. Nasproti baletu se postavijo revolucionarke plesa, premišljevalke ples. Modern dance zgradi osvobojeno anti-umetnost, anti- gibanje, anti- gib. Vzoredno s tem procesom poteka prestrukturiranje ceremonial mojstra v koreografa, ki revolucionira baletno strukturo znotraj, s pomočjo zunanjega vzvoda, s pomočjo glasbo. Spreminja se v začetku 20. stoletju stilna formacija glasbe. Nastopi anti glasba, atonalna glasba. Ta dva paralelna tokova, strukturirata prvo polovico 20. stoletja, prvo polovico umetniškega plesa - modernega plesa. Kaj vidimo v 60. letih 20. stoletja? Moderni ples sestavljajo že celi nizi novih šol modernega plesa, in cel niz imen, duhovnih avtoritet modernega plesa. Država se je že skoraj v celoti umaknila iz umetniškega plesa. Preselila se je na televizijo. Kjer s pomočjo popularnega dancea, izviračnega iz nacističnega, biomehanskega gibanja, nadzira kolektivno gibajoče, biomehansko telo države. Država 24 ur pleše od leta 1980 na MTV-ju. Umik države pa je samo njena postmodernistična fikcija. Iluzija. Postinformacijska strategija. Še vedno bi rada uporabljala ples za svojo paradno strategijo. Otvoritev olimpijskih iger oz. vseh oblik manifestacij reda. Recimo proslave. V čast in slavo države. Tako kot se je moderna umetnost preselila v moderne galerije, se je moderni ples preselil v baletne inštitucije, prek koreografov. Ta proces je viden v ZDA. Medtem, ko so ZDA razmišljale ples s pozicije abstrakcije, je Evropa po izkušnji impresionizma začela psihologizirati ples. V tem istem času pa se abstrahistični ples ZDA vrača v Evropo. Povedali smo že, da Rusija ni predmet mojega današnjega premisleka. Ko se iz ZDA začne vračati abstrahiran umetniški gib, nastopi čas sodobnega plesa. Začne se združevati tisto, kar je bilo še pred kratkim nezdržljivo. Začne se prenašati v ples tisto, kar se še pred kratkim ni vnašalo. Metode in metodologije umetnosti, Drugih zvrsti umetnosti. In ne samo glasbe ali opremljanje predstav s pomočjo kostumov in scene, temveč z opremljanjem predstav z metodami. Poleg gibalnih šol se v sodobnem plesu začnejo uvajati metode in metode zgradijo fascinantno raznovrst sodobnosti. Naj ilustriram: Metoda je naprimer iz dramskega gledališča "ne igray, temveč reagiraj" se prenese v contact dance. Konceptualizacija se prenese v gibalne strukture. Tako da ni več konflikta med baletom in modern danceom (kot je bilo v 20. stoletju), temveč je danes konflikt med tema dvema

metodološkima strukturama: recimo med contact danceom, kjer je veliko gibalnega vzorčenja in konceptualnim plesom, ki ga minimalizira vzorčenje, oz. se ga celo odreka. Tako kot je bil izrazit očitek baletnikov, da moderni ne znajo plesati, se je ta očitek preselil na konceptualiste.

Z ilustracijo sem hotel opisati samo to, da se je ples dokončno emancipiral. In to predvsem od koga. Od glasbe. In to je tisto, kar je resnično veličastno. In na koncu vstopimo v temo, ki so nam jo zadali, ko so nas povabili k premisleku. Kaj je naslednje? To resnično ni težka futurološka naloga. Po moderni umetnosti, ki je šla v moderne muzeje in sodobne umetnosti, ki se je preselila v sodobne muzeje, je napočil čas development arta - razvojne umetnosti, ki še nima svojih muzejev. Umetnost novih tehnologij, protest, novih teles, umetnost institucije, zajemanje gibalnega spomina, interstruktur, odnosi tistega kar nam je bilo ves čas, vsa tritisočletja vsiljeno- terraperformativnost. Development art je že 10 let z nami tudi v plesu.”

Zapisala Sandra Đorem, koordinatorica projekta Mreža sodobnega plesa

30.maj 2012